

Innhold

En egen innholdsfortegnelse over prosedyrene i boken er vist på side 9.

Prosedyrer	9
Forord	11
1 Prøvetaking og preanalytiske forhold	15
<i>Astrid-Mette Husøy</i>	
2 Biologisk variasjon	20
<i>Astrid-Mette Husøy</i>	
2.1 Normale biologiske endringer	21
2.2 Kroppens stilling	23
2.3 Livsstil	24
2.4 Andre faktorer	26
3 Prøvetakerens rolle	28
<i>Astrid-Mette Husøy</i>	
3.1 Faglig forsvarlighet og omsorg i det korte møtet med pasienten	28
3.2 Kommunikasjon med pasienten	30
3.3 Pasienter som motsetter seg prøvetaking	32
3.4 Organisering av prøvetakingen	33
4 Rekvisisjon, pasientidentifikasjon og merking av prøver	36
<i>Astrid-Mette Husøy</i>	
4.1 Rekvisisjonen	36
4.2 Identifikasjon av pasienten	38
4.3 Merking av prøvetakingsrør	39
4.4 Feilidentifikasjon og feilmerking	41

5 Infeksjonsforebygging og sikkerhet	43
<i>Astrid-Mette Husøy og Elisabeth Astrup</i>	
5.1 Infeksjonsforebygging	44
5.2 Håndhygiene	45
5.3 Hanskebruk	46
5.4 Personlige smitteverntiltak	48
5.5 Huddesinfeksjon ved blodprøvetaking	49
5.6 Bruk av isolering som forebygging mot smitte	50
5.7 Forholdsregler ved blodprøvetaking av isolerte pasienter	51
5.8 Blodsmitte og stikkskader	54
5.9 Andre sikkerhetstiltak	58
6 Utstyr til venøs prøvetaking	60
<i>Astrid-Mette Husøy, Solveig Blaaflat og Elin Askeland</i>	
6.1 Kanyler og kanyleholdere	60
6.2 Prøvetakingsrør	63
6.3 Stasebånd	64
6.4 Annet prøvetakingsutstyr	65
7 Prøvetakingsrør	66
<i>Astrid-Mette Husøy</i>	
7.1 Prøvematerialer og tilsetningsstoffer i prøvetakingsrør	66
7.2 Generelt om prøvetakingsrør	68
7.3 Serumrør	69
7.4 Rør med tilsetning av antikoagulasjonsmiddel	70
7.5 Andre spesialrør	73
7.6 Rekkefølge for fylling av prøvetakingsrør	75
7.7 Blanding av prøvetakingsrør	77
7.8 Bruk av kasterør	77
8 Venøs prøvetaking	79
<i>Astrid-Mette Husøy og Solveig Blaaflat</i>	
8.1 Lokalisering av punksjonssted	79
8.2 Bruk av stasebånd	82
8.3 Huddesinfeksjon	83
8.4 Venepunksjon	84
8.5 Komprimering av punksjonssted	87
8.6 Feilkilder ved venøs blodprøvetaking	87
9 Spesiell prøvetaking	90
<i>Astrid-Mette Husøy</i>	
9.1 Prøvetaking til blodkultur	91
9.2 Prøvetaking hos pasienter med intravenøs terapi	93
9.3 Prøver til blodbank og transfusjonsmedisin	94

9.4	Prøvetaking fra arteriekran og intravenøse tilganger	95
9.5	Prøvetaking fra sentralt venekateter.....	98
9.6	Prøvetaking til blodgassmåling	101
10	Kapillær prøvetaking	106
	<i>Astrid-Mette Husøy, Grete Rustan Knudsen, Merete Knudsen Litleskare, Sigrun Irene Kjærstad og Elin Askeland</i>	
10.1	Kapillærblod.....	106
10.2	Forholdsregler ved kapillær prøvetaking	107
10.3	Utstyr til kapillær prøvetaking	109
10.4	Kapillær prøvetaking i finger	111
11	Prøvetaking på barn	114
	<i>Astrid-Mette Husøy, Merete Knudsen Litleskare og Sigrun Irene Kjærstad</i>	
11.1	Barnet som pasient	114
11.2	Smertelindring.....	117
11.3	Venepunksjon versus hudpunksjon ved blodprøvetaking på barn	119
11.4	Venøs prøvetaking på barn.....	122
11.5	Åpen venøs prøvetaking på nyfødte	124
11.6	Kapillær prøvetaking i hæl på nyfødte og spedbarn.....	124
11.7	Nyfødtscreening.....	128
12	Problemer i forbindelse med venøs blodprøvetaking	133
	<i>Astrid-Mette Husøy og Solveig Blaaflat</i>	
12.1	Tiltak ved tekniske problemer under prøvetakingen.....	133
12.2	Tiltak ved medisinske og fysiologiske problemer under prøvetakingen ...	136
12.3	Potensielle pasientskader i forbindelse med venøs blodprøvetaking.....	138
13	Prøvehåndtering, transport og prosessering	140
	<i>Astrid-Mette Husøy, Elisabeth Astrup og Marit Sverresdotter Sylte</i>	
13.1	Presentrifugering.....	141
13.2	Sentrifugering.....	143
13.3	Postsentrifugering	145
13.4	Prøvens kvalitet og kriterier for avvisning av prøver	149
13.5	Lagring av prøver i biobank.....	150
14	Interferens	152
	<i>Astrid-Mette Husøy og Elisabeth Astrup</i>	
14.1	Hemolyse.....	153
14.2	Lipemi.....	155
14.3	Andre interfererende faktorer	156

15 Pasientnær analysering	159
<i>Astrid-Mette Husøy og Grete Rustan Knudsen</i>	
15.1 Fordeler og ulemper med PNA.....	160
15.2 Teknologi og kvalitet.....	162
15.3 Kvalitetskontroll og kvalitetssikring	163
15.4 PNA i sykehus	164
15.5 PNA i primærhelsetjenesten	165
15.6 Egenmåling	166
15.7 Prøvetaking og analysering.....	167
16 Urinprøver	171
<i>Astrid-Mette Husøy og Grete Rustan Knudsen</i>	
16.1 Prøvetaking og preanalytiske forhold ved urinprøver	171
16.2 Urinprøver til bakteriologisk undersøkelse	175
16.3 Strimmeltesting.....	176
17 Preanalytisk kvalitetsforbedring	181
<i>Astrid-Mette Husøy, Marit Sverresdotter Sylte og Elisabeth Astrup</i>	
17.1 Kvalitetssikring i den preanalytiske prosessen	182
17.2 Analyseresultatets usikkerhet.....	185
17.3 Akkreditering og preanalytisk fase.....	187
Referanser	189
Ordliste	202
Stikkord	210